BR

2024

M. A. Third Semester (CBCS) Examination

Sanskrit

Course - CC 3.1

Full Marks—40 Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. Explain ***any two*** sūtras of the following :- 5×2=10

(a) अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः।

(b) चादयोऽसत्त्वे।

(c) इको गुणवृद्धी।

(d) स्थानेऽन्तरतमः।

2. Explain in *Sanskrit* (***any one***) :- 6

(a) उपदेशे अनुनासिकः अच् इत्संज्ञः स्यात्।

(b) निषेधविकल्पयो र्विभाषासंज्ञा स्यात्।

(c) सप्तमीनिर्देशेन विधीयमानं कार्यं वर्णान्तरेणाव्यवहितस्य पूर्वस्य बोध्यम्।

3. Answer in *Sanskrit* (***any two***) :- 2×2=4

(a) 'र'–प्रत्याहारः केनोपायेन दीक्षितेन साधितः?

(b) पाणिनिसूत्रमधिकृत्य शब्दसंज्ञा स्पष्टीक्रियताम्।

(c) 'अचश्च' इति परिभाषासूत्रस्यार्थः स्पष्टीक्रियताम्।

(d) 'मिदचोऽन्त्यात्परः'—इति सूत्रे 'अचः' शब्दस्य किं तात्पर्यम्?

4. Explain *any two* of the following :- 5×2=10

(a) वर्तमाने लट्।

(b) परोक्षे लिट्।

(c) टित आत्मनेपदानां टेरे।

(d) इको यणचि।

5. (a) Explain in Sanskrit the process of sandhi : 3

ब्रह्मा + ऋषिः, अथवा प्रभो + आगच्छ

(b) Explain in Sanskrit the process of verbal forms : 3

बभूव अथवा एधन्ते

6. Answer in *Sanskrit* (***any two***) :- 2×2=4

(a) 'सार्वधातुकर्मापत्'—इत्यत्र सार्वधातु क-शब्दस्य आशयः स्पष्टीक्रियताम्।

(b) पुगन्तलघूपधस्य च इति सूत्रे पुगन्तस्य तथा लघूपधस्य अर्थः उल्लिख्यताम्।

(c) गङ्गौधः—इत्यत्र सन्धिविच्छेदः प्रदर्शनीयः। केन सूत्रेणात्र सन्धिर्विहितः?

(d) 'आर्धधातुकं शेषः'—इत्यत्र शेष-शब्दस्य अर्थः वाच्यः।

2024

M. A. Third Semester (CBCS) Examination

Sanskrit

Course - CC 3.2

Full Marks—40 Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. निपातस्वरूपमालोच्यताम्। कतिविधा निपाताः ? तेषां नामानि उल्लिख्य कर्मोपसंग्रहार्थक–निपातविषये निरुक्ते यदुक्तं तद् विव्रियताम्। 1+1+1+7=10

अथवा

मन्त्राणामर्थवत्त्वमस्ति न वेति यास्कसरणिमनुसृत्य तत् समुपस्थाप्यताम्। 10

2. एका संरस्कृतभाषया व्याख्येया— 6

(a) भावप्रधानमाख्यातं सत्त्वप्रधानानि नामानि।

(b) व्याप्तिमत्त्वात्तु शब्दस्य।

(c) उच्चावचाः पदार्था भवन्ति।

3. द्वयोरुत्तरं संरस्कृतभाषया प्रदेयम्— 2×2=4

(a) 'दक्षिणा'–पदस्य व्युत्पत्तिः प्रदर्श्यताम्।

(b) अपि वा सीमेत्येतदनर्थकमुपबन्धमाददीत पञ्चमीकर्माणम्।

(c) "अपि वाहननादेव स्युः, समाहता भवन्ति"—कस्मिन् प्रसङ्गे उक्तमिदम्? 'समाहता' इति पदस्य कोऽर्थः ?

(d) निरुक्ते उल्लिखिताचार्यद्वयस्य नाम लिख्यताम्।

4. 'तिस्र एव देवताः'—निरुक्तकारदिशा सविस्तरमोलाच्यताम्। 10

अथवा

देवतानां भक्तिसाहचर्यविषये निरुक्ते यदुपलब्धं तत् सम्यग् विव्रियताम्।

5. संस्कृतभाषया एकस्य व्याख्या कार्या— 6

(a) एवमुच्चावचैरभिप्रायैर्ऋषीणां मन्त्रदृष्टयो भवन्ति।

(b) चेतनावद्वद्धि स्तुतयो भवन्ति।

(c) मन्त्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रयुक्तो न तमर्थमाह।

स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुः स्वरतोऽपराधात्।।

6. प्रश्नद्वयस्य उत्तरं प्रदेयम् संस्कृतभाषया— 2×2=4

(a) निरुक्ते कति काण्डाः, कति च अध्यायाः ?

(b) किं नाम प्रत्यक्षविधमन्त्रलक्षणम् ?

(c) के खलु यमवर्णाः ? के च अयोगवाहवर्णाः ?

(d) ऊष्णाणः (विसर्गस्य) कतिविधा परिणतिः तत् नामत विवृणुताम्।

2024
M. A. Third Semester (CBCS) Examination
Sanskrit
Course - CC 3.3

Full Marks—40 Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. अधोलिखितेषु सूत्रद्वयं व्याख्येयम्। 5×2=10

(a) ततश्चत्वारि सन्ध्यक्षराण्युत्तराणि।

(b) युग्मौ सोष्माणौ।

(c) अनुस्वारो व्यञ्जनं चाक्षराङ्गम्।

(d) अत्र यमोपदेशः।

अथवा

"सन्धेर्विवर्तनं निर्भुजं वदन्ति

शौद्धाक्षरोच्चारणं च प्रतृण्णम्।

उभयं व्याप्तमुभयमन्तरेण

तथापरे कामा अन्ननाकोभयाख्या।।"—व्याख्यायताम्।

2. यथामति टीकाद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम्। 3+3=6

अनुनासिकसंज्ञा, स्पर्शसंज्ञा, वर्णस्थानानि, प्रगृह्यसंज्ञा।

3. द्वौ प्रश्नौ संस्कृतभाषया समाधेयौ। 2×2=4

(a) के नाम रेफिसंज्ञका वर्णाः ?

(b) का नाम परिभाषा ? तत्र कानिचन सूत्राण्युल्लेख्यानि।

[P.T.O.]

(c) शेषपदेन व्यञ्जनानां कथमुल्लेखः स्यात् ?

(d) कति समानाक्षरवर्णाः सन्ति ? तेषां समुद्देशः कार्य्यः।

4. (a) भावनाया लक्षणं विधृत्य शाब्दीभावनायाः स्वरूपम् अर्थसंग्रहकारदिशा निरूप्यताम्। 10

अथवा

(b) परिसंख्याविधेः स्वरूपं लक्षणं च समुद्दिश्य सोदाहरणं दोषत्रयं निराकरणीयम्।

5. यथेच्छमेका टीका संस्कृतभाषया विधेया— $6 \times 1 = 6$

(a) विनियोगविधिः।

(b) मत्वर्थलक्षणा।

(c) अर्थवादः।

6. संक्षेपेण द्वौ प्रश्नौ संस्कृतभाषया समाधेयौ। $2 \times 2 = 4$

(a) नामधेयस्य निमित्तचतुष्टयम्।

(b) गुणविधित्वाशङ्काया निराकरणम्।

(c) को नाम अधिकारविधिः ? अस्य प्रयोगः कुत्र कदा अभिधीयते ?

(d) का नाम समाख्या ? अस्या भेदद्वयं निरूपणीयम्।

BR

2024

M. A. Third Semester (CBCS) Examination

Sanskrit

Course - CEC 3.1

Full Marks—40 Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः कस्यचिदेकस्य उत्तरं प्रदेयम् : 10

   (a) सौगतानां कति सम्प्रदायाः ? तत्र माध्यमिकमतं विशद्यताम्।

   (b) बाह्यं शून्यमिति विज्ञानवादिनां मतमालोच्यताम्।

2. संस्कृतभाषया व्याख्येया : 6

   (a) कार्यकारणभावाद्वा स्वभावाद्वा नियामकात्।
   अविनाभावनियमोऽदर्शनान्न न दर्शनात्।।

   अथवा

   (b) सहोपलम्भनियमादभेदो नीलतद्धियोः।
   भेदश्च भ्रान्तिविज्ञानै र्दृश्येतेन्दाविवाद्वये।।

3. अधोलिखितेषु द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम् : 2×2=4

   (a) कनि तावद् द्वादशायतनानि ?

   (b) भावनाचतुष्टयमित्यनेन किं बुध्यते ?

   (c) प्रवृत्तिविज्ञानं नाम किम् ?

   (d) के खलु चत्वारः प्रत्ययाः ?

[P.T.O.]

4. (a) तदा द्रष्टुः स्वरूपेऽवस्थानम् इति सूत्रे तदा इत्यनेन किं बुध्यते ? को नाम द्रष्टा ? किंवा तस्य स्वरूपम्। सर्वं विशद्यताम्। 10

अथवा

(b) पातञ्जलयोगानुसारं विपर्य्ययवृत्तेः स्वरूपं निरूप्यताम्।

5. संस्कृतभाषया व्याख्येया : 6

(a) वृत्तिसारूप्यमितरत्र।

अथवा

(b) ईश्वरप्रणिधानाद् वा।

6. यथमति द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम् : 2×2=4

(a) अथ योगानुशासनम्—इत्यत्र अथ-पदस्य कोऽर्थः ?

(b) को नाम योगः ?

(c) कस्तावद् अभ्यासः ?

(d) योगस्य कति अन्तरायाः ? के च ते ?

2024

M. A. Third Semester (CBCS) Examination

Sanskrit

Course - CEC 3.2

Full Marks—40 Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

Unit-I

1. अधोलिखितयो: प्रश्नयो: कस्यचित् **एकस्य** उत्तरं प्रदेयम् : 10

(a) गौतमस्य प्रत्यक्षप्रमाणलक्षणसूत्रे 'अव्याभिचारि'—पदस्य सार्थक्यं न्यायमञ्जरीदिशा प्रतिपाद्यताम्।

(b) महर्षि-गौतमकृतप्रत्यक्ष-सूत्रे इन्द्रियार्थसन्निकर्षोत्पन्नत्वादीनां स्वरूपविशेषणत्वपक्षे को को दोष: जायते? तत्र जयन्तसिद्धान्त: क: ?

2. संस्कृतभाषया व्याख्या करणीया (*एका*) : 6

(a) तदनद्रूपिणो भावास्तदतद्रूपहेतुजा: ।
तत् सुखादि किमज्ञानं विज्ञानाभिन्नहेतुजम् ।।

(b) कैश्चिदालम्वनं तस्मिन्नुक्तं सूर्यमरीचय:
निगूहितनिजाकारा: सलिलाकारधारिण: ।।

3. संस्कृतभाषया संक्षिप्तोत्तरं प्रदातव्यम् (**द्वयस्य**) : 2×2=4

(a) 'इन्द्रियार्थसन्निकर्षोत्पन्नम्'-अत्र सन्निकर्षभेदानां नामानि लिख्यन्ताम्।

(b) के तावत् दार्शनिकाः प्रमाणफलयोः सामानाधिकरण्यम् वर्णयन्ति ?

(c) वौद्धमते तादात्म्यसम्वन्धः कुत्र सम्भवति ?

(d) प्रमाणस्वरूपविषये न्यायवौद्धयोः कीदृशमतपार्थक्यमस्ति ?

Unit-II

4. **एकस्य** उत्तरं लिख्यताम् : 10.

(a) प्रशस्तपादभाष्यानुसारतः विपर्ययस्वरूपं विस्तरशः आलोच्यताम् ।

(b) गुणसामान्ययोः प्रत्यक्षोत्पत्तिप्रकारः उपस्थाप्यताम् ।

5. कस्यचित् **एकस्य** व्याख्या **संस्कृतभाषया** कार्या : 6

(a) प्रत्यक्षविषये तावत् प्रसिद्धार्थेष्वप्रसिद्धार्थेषु व्यासङ्गादनर्थित्वया किमित्यालोचनमात्रम् अनध्यवसायः ।

(b) वियुक्तानां पुनश्चतुष्टयसन्निकर्षाद् योगजधर्मानुग्रहसामर्थात् सूक्ष्म–व्यवहितविप्रकृष्टेषु प्रत्यक्षमुपपद्यते ।

6. **संस्कृतभाषया द्वयस्य** संक्षिप्तोत्तरं प्रदेयम् : 2×2=4

(a) अन्तःसंशयस्य एकस्य उदाहरणं दीयताम् ।

(b) विद्या कतिविधा ? काश्च ताः ?

(c) 'गवि एव अश्वः' इत्यत्र कीदृशी अविद्या ?

(d) स्वप्नान्तिकज्ञानस्य कस्मिन् ज्ञानेऽन्तर्भावः भवति ?